

Стенографски дневник

Откриване и 1. заседание

Четвъртък, 25 май 1950 г.

Открито в 15 ч. 25 м.

Председателствувал председателят Фердинанд Козовски.

Секретари: Крум Терзиев и Георги Арачийски.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Откриване на сесията	43	Законопроекти	
Утвърждаване дневния ред на заседанието	43	Законопроект за контрол над взривовете, оръжията и боеприпасите. (Приемане)	44
Дневен ред:		Законопроект за държавния арбитраж. (Приемане)	46
Провъзгласяване заместници на починалите народни представители Васил Петров Коларов и Сребро Иванов Бабаков и полагане клетва от тях	43	Говорили: министър Кирил Лазаров	47
Одобряване на проекторешението за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г.	44	Георги Михайлов	48
		Борис Бонов	50
		Дневен ред за следващото заседание	51

Председател Фердинанд Козовски: (Звъни) Другари и другари народни представители! Ще ви прочета указа за свикване Народното събрание на първа извънредна сесия. (Чете)

«У К А З

№ 232

Президиумът на Народното събрание въз основа на чл. 19 и чл. 35, т. 1 от Конституцията на Народната република България

П о с т а н о в я в а :

Свиква Народното събрание на първа извънредна сесия* на 25 май 1950 г., 15 часа.

София, 19 май 1950 г.

Председател на Президиума на Народното събрание:

Д-р М. Нейчев

Секретар на Президиума на Народното събрание:

М. Минчев.»

Присъствуват необходимото число народни представители. Откривам заседанието.

Съгласно чл. 8 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание то определя дневния си ред по изключение за първото заседание на сесията. Бюрото на Народното събрание може да предлага дневния ред на заседанието, като изпрати своевременно на народните представители предвидените в дневния ред законопроекти. В тоя случай при събирането на Събранието първият въпрос, който то решава, е утвърждаването на предложения от Бюрото дневен ред.

В изпълнение на това постановление на правилника Бюрото на Народното събрание своевременно изпрати на всички другари народни представители проекторешението за одобрение на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г., законопроекта за контрол над взривовете, оръжията и боеприпасите и законопроекта за държавния арбитраж.

Бюрото на Народното събрание съгласно чл. 8 от правилника предлага следния дневен ред:

1. Провъзгласяване заместници на починалите народни представители Васил Петров Коларов и Сребро Иванов Бабаков и полагане клетва от тях.

2. Одобряване проекторешението за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г.

3. Разглеждане законопроекта за контрол над взривовете, оръжията и боеприпасите.

4. Разглеждане законопроекта за държавния арбитраж.

* За поредната номерация на сесията на I НС виж II РС, I зас., стр. 69.

Има ли други предложения? Няма. Полагам на гласуване предложения от Бюрото на Народното събрание дневен ред, който от народните представители е съгласен да се утвърди предложението от Бюрото на Народното събрание дневен ред, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към първа точка от дневния ред:

Съгласно чл. 73, алинея втора от Закона за избиране на народни представители, на мястото на починал народен представител Народното събрание прогласява следващия в листата кандидат или подгласник.

След смъртта на народните представители другарите Васил Петров Коларов и Сребро Иванов Бабаков следва да бъдат прогласени за техни заместници първите подгласници в листата. Те са: Огнян Дочков Патев, член на Българската комунистическа партия, избран като пръв подгласник в Софийската градска избирателна околия, който трябва да бъде прогласен на мястото на др. Васил Петров Коларов, и Георги Христов Димитров от с. Езерово, Първомайско, член на Българската комунистическа партия, избран от Пловдивската избирателна околия, който трябва да бъде прогласен на мястото на др. Сребро Иванов Бабаков.

Има ли някой да се изкаже по това предложение?

Христо Мархолов: Искам думата.

Председател Фердинанд Козовски: Имате думата.

Христо Мархолов. От старите народни представители и аз също не съм полагал клетва.

Председател Фердинанд Козовски: Това ни е известно.

Ще пристъпим към гласуване, другари. Моля ония другари народни представители, които са съгласни да бъдат прогласени вместо починалите народни представители другарите Васил Петров Коларов и Сребро Иванов Бабаков първите им подгласници, а именно Огнян Дочков Патев за народен представител от Софийската градска избирателна околия и Георги Христов Димитров за народен представител от Пловдивската избирателна околия, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля тия другари народни представители да излязат напред, за да бъдат подведени под клетва.

Моля също така другарите Кръстю Сарафов, Михаил Попов, Щерю Атанасов и Христо Мархолов, които още не са положили клетва, да излязат също напред, за да я положат.

Христо Мархолов: Има и други.

Михаил Попов: Кръстю Сарафов отсъства.

(Председателят Фердинанд Козовски произнася предвидената в Конституцията клетва и народните представители Щерю Атанасов, Христо Мархолов, Георги Христов Димитров и Михаил Попов я повтарят)

Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Одобряване проекторешението за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г.

Има думата секретарят на Президиума др. Минчо Минчев.

Секретар Минчо Минчев: (Чете)

«МОТИВИ

към предложението за одобрение на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г.

Другари и другарки народни представители! Съгласно Конституцията на Народната република България (чл. 35, точка 12) и закона за Президиума на Народното събрание (чл. 5, букви «б» и «в») някои от указите, издадени от Президиума на Народното събрание, подлежат на одобрение от Народното събрание в първата му сесия, свикана след издаване на указите.

След приключване на редовната сесия Президиумът на Народното събрание, за да отговори на нуждите на управлението, издаде по предложение на Правителството известен брой укази по чл. 5, букви «б» и «в» от закона за Президиума на Народното събрание.

Настоящата извънредна сесия на Народното събрание е първа сесия след издаване на тези укази и следва тя да се занимае с въпроса за тяхното одобрение.

По тези съображения молим, другари и другарки народни представители, да обсъдите приложеното проекторешение и, ако го одобрите, да го гласувате.

Гр. София, 19 май 1950 г.

Председател на Президиума на Народното събрание:

Д-р М. Нейчев

Секретар на Президиума на Народното събрание:
М. Минчев

РЕШЕНИЕ

за одобрение на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г.

Одобряват се следните укази, издадени от Президиума на Народното събрание въз основа на чл. 5, букви «б» и «в» от закона за Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г.

I. Укази по чл. 5, буква «б»

1. Указ за сливане на фонд «Трудово-възпитателни обществения» и фонд «Подобряване затворническото дело в България» — «Държавен вестник», брой 47 от 1950 г.
2. Указ за изменение на чл. 9а, алинея IV от закона за взаимноспомогателната каса на служителите при Министерството на народната просвета — «Държавен вестник», бр. 47 от 1950 г.
3. Указ за изменение на указ № 1402 от 4 октомври 1948 г. — «Държавен вестник», брой 48 от 1950 г.
4. Указ за изменение на закона за щатните таблици на държавните служители — «Държавен вестник», брой 45 от 1950 г.
5. Указ за изменение и допълнение на наредбата-закон за данък върху сградите — «Държавен вестник», брой 48 от 1950 г.
6. Указ за учредяване на Коларовски стипендии — «Държавен вестник», брой 48 от 1950 г.
7. Указ за изменение на чл. 16 от закона за устройството на народните съдилища — «Държавен вестник», брой 50 от 1950 г.
8. Указ за допълнение на закона за жилищното строителство и стопанисване на жилищния фонд — «Държавен вестник», брой 52 от 1950 г.
9. Указ за изменение и допълнение на закона за кооперациите — «Държавен вестник», брой 60 от 1950 г.
10. Указ за изменение на законите: за съдиите-изпълнители, за гражданското съдопроизводство и за настаняване на работа и осигуряване при безработица — «Държавен вестник», брой 60 от 1950 г.
11. Указ за отпускане народна пенсия на Цветана Василева Коларова.
12. Указ за изобретенията, техническите усъвършенствувания и рационализаторски предложения — «Държавен вестник», брой 62 от 1950 г.
13. Указ за сключване на колективни трудови договори през 1950 г. — «Държавен вестник», брой 62 от 1950 г.
14. Указ за допълнение на чл. 20 от закона за държавните предприятия — «Държавен вестник», брой 66 от 1950 г.
15. Указ за оформяване положението на служителите, назначени или повишени преди влизането на бюджета в сила за 1950 г. — «Държавен вестник», брой 82 от 1950 г.
16. Указ за изменение и допълнение на закона за счетоводството — «Държавен вестник», брой 88 от 1950 г.
17. Указ за безплатните и кредитни пътувания и превози по превозните средства на Управлението на Българските държавни железници и Управлението на водния транспорт — «Държавен вестник», брой 100 от 1950 г.
18. Указ за допълнение на чл. 22 от закона за народната просвета — «Държавен вестник», брой 100 от 1950 г.
19. Указ за изменение на бюджетите на Министерския съвет, Държавната планова комисия и Министерството на труда

и социалните грижи за 1950 г. — «Държавен вестник», брой 113 от 1950 г.

20. Указ за уреждане положението на служителите при българо-съветското дружество за гражданска авиация «ТАБСО».

II. Укази по чл. 5, буква «в»

Указ за изменение и допълнение на закона за автомобилните съобщения — «Държавен вестник», брой 47 от 1950 г.

Другари и другарки народни представители! От името на законодателната комисия заявявам, че тя разгледа указите, които са представени за одобрение от вас, и също така предлага те да бъдат одобрени от Народното събрание.

Председател Фердинанд Козовски: Искате ли някой думата? — Няма. Полагам на гласуване предложението.

Който е съгласен да бъдат одобрени указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 17 февруари до 25 май 1950 г., моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Присъстваме към точка трета от дневния ред:

Разглеждане на законопроект за контрол на взривовите, оръжията и боеприпасите.

Има думата дежурният секретар Крум Терзиев да прочете законопроекта.

Секретар Крум Терзиев: (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за контрол на взривовите, оръжията и боеприпасите

Другари народни представители! Контролът над производството, търговията и ползуването на взривовите, оръжията и боеприпасите не е уреден по законодателен път цялостно, изчерпателно и в духа на новата народно-демократична обстановка в нашата страна. По сега съществуващите закони този контрол се урежда от закона за взривните вещества и оръжията, закона за народната милиция — чл. 6, буква «и», закона за фабрикацията, вноса и износа на военни материали и отчасти от закона за държавната военна фабрика.

Законът за взривните вещества и оръжията, издаден още през 1912 г. с цел да даде пълно уреждане на контрола на взривовите и оръжията, е с много остарели и неподходящи разпоредения. Той е изграден на принципите на частнокапиталистическото производство и търговия с взривовите и оръжията. Нормите, които предвижда във връзка с техническата организация на производството на взривовите, както и мерките за опазване на обществената сигурност са твърде изостанали с оглед развитието на взривното и оръжейно дело.

Чл. 6, буква «и» от закона за народната милиция предвижда само задължение на народната милиция да контролира производството, търговията и ползуването на взривовите и оръжията, без да урежда този въпрос в подробности.

Законът за фабрикацията, вноса и износа на военни материали, както и законът за държавната военна фабрика също не уреждат въпроса по контрола на производството, търговията и ползуването на взривовите, оръжията и боеприпасите. Те само определят какви видове и в какво количество военни материали да се произвеждат или внасят в страната, без да се занимават с контрола над това.

В населението, особено във фашистките елементи, след последната война остана много оръжие, което, ако не бъде иззето и поставено под строг контрол и отчет, ще попадне в ръцете на врагове и ще бъде използвано за противонародни цели. От органите на Министерството на вътрешните работи има констатиран вече много случаи на използване такова оръжие и на приготвени по примитивен начин бомби от каменарски взрив от врагове в антинародната им дейност.

Изложените дотук съображения налагат да се издаде следващ закон за уреждане по нов начин, съобразен с установената от народната власт политическа и стопанска обстановка, контрола на производството, търговията и ползуването на взривовите, оръжията и боеприпасите, като се предвидят чувствителни наказания за онези нарушения, които не са наказуеми по юбщия наказателен закон.

В предложения законопроект за контрол на взривовите, оръжията и боеприпасите цялостният контрол на производството, съхраняването, превозването, търговията и употребяването на взривовите, оръжията и боеприпасите се възлага на Министерството на вътрешните работи. Производството на взривовите, огнестрелните оръжия и боеприпасите ще се извършва само от държавно-стопански предприятия, а търговията с тях — и от кооперативни предприятия. Както предприятията, които ще произвеждат, така и тези, които ще търгуват с взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси, ще трябва да бъдат предварително снабдени с разрешение от Министерството на вътрешните работи. За предприятията, работещи само за нуждите на народната отбрана, тези разрешения ще се издават от Министерството на народната отбрана.

За да се осигури по-добър и всеотраслен контрол и отчетност на производството и търговията с взривове, оръжия и боепри-

паси, предприятията, занимаващи се с това, ще трябва да водят книги по образец, даден от Министерството на вътрешните работи.

В проекта се предвижда възможност за министъра на вътрешните работи да предлага на Министерския съвет да ограничава производството и търговията с взривове, оръжия и боеприпаси, когато това се налага от обществен интерес.

С предлагания законопроект се уреждат само общите линии, върху които ще се изгради контролът над производството и търговията на взривове, оръжията и боеприпасите. Подробностите във връзка с осъществяването на този контрол ще бъдат уредени със специален правилник, одобрен от Министерския съвет. По този начин се създава възможност за по-лесно пригаждане разпоредбите на правилника, с оглед на условията, които ще се наложат за в бъдеще, без да става нужда да се изменява самият закон.

В проекта се предвиждат чувствителни наказания за онези нарушения на закона и правилника, за които не са предвидени санкции в общонаказателния закон. По този начин всички възможни нарушения на закона, на издадения въз основа на него правилник или други разпоредби ще бъдат наказвани със съответното наказание.

Предлаганият законопроект е нова крачка напред за обезпечаване спокойствието и сигурността в страната и гарантиране свободното развитие на нашия народ по пътя към социализма.

Като излагам горното, моля, другари народни представители, да разгледат и гласуват предложениия законопроект за контрол на взривове, оръжията и боеприпасите.

Министър на вътрешните работи: Р. Христов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за контрол на взривове, оръжията и боеприпасите

Чл. 1. Разпоредбите на този закон се отнасят до контрола над производството, съхраняването, превозването, търговията, държането и употребата на взривове, оръжията и боеприпасите.

Чл. 2. Взривовите са такива вещества, които при известни условия могат моментно да се разложат химически, като образуват голям обем, силно нагreti и с високо налягане газове.

Огнестрелните оръжия са технически уреди, които чрез моментно разлагане на взривове или по други начин могат да изхвърлят твърди предмети, причиняващи разрушително действие.

Боеприпасите са съвкупности от взрив и други елементи, които, изхвърлени чрез огнестрелни оръжия или по друг начин, или заредени, проявяват разрушително действие със силата на своята маса, силата на експлозивната вълна на взрива или по друг начин.

Хладните оръжия са предмети, пригодени за лесно извършване на физическо разкъсване на твърди тела и предназначени за лична отбрана или нападение.

Чл. 3. Производството на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси се извършва от държавно-стопански предприятия, а търговията с тях и от кооперативни предприятия, снабдени с разрешение от Министерството на вътрешните работи.

За нуждите на войската това разрешение се дава от Министерството на народната отбрана.

Поправянето на огнестрелните оръжия може да се извършва и от частни лица и предприятия, снабдени с разрешение от органите на Министерството на вътрешните работи.

Чл. 4. Предприятията, занимаващи се с производство или търговия на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси, както и частните лица и предприятия, занимаващи се с поправка на огнестрелни оръжия, са длъжни да водят специални книги за отчитане на производството, поправките и търговията.

Чл. 5. Надзорът върху производството, съхраняването, превозването, търговията, държането и употребата на взривове, огнестрелните оръжия и боеприпасите принадлежи на Министерството на вътрешните работи.

По отношение на взривовите, огнестрелните оръжия и боеприпасите, употребявани във войската или принадлежащи на военни лица и военни служби, както и по отношение на предприятията, работещи такива само за нуждите на войската, този надзор се упражнява от Министерството на народната отбрана.

Чл. 6. Министерският съвет по предложение на Министерството на вътрешните работи може, когато това се налага от обществен интерес, да забрани или ограничи производството, търговията, придобиването, отчуждаването, държането и предаването другиму на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси.

Чл. 7. Забранява се придобиването, отчуждаването, държането и предаването на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси без разрешение от органите на Министерството на вътрешните работи.

Който получи по наследство, завет или дарение взривове, огнестрелни оръжия или боеприпаси, длъжен е в седемдневен срок от приемането им да поиска от органите на Министерството на вътрешните работи разрешение за притежаването или носенето им.

Чл. 8. Разрешението за притежаване или носене на огнестрелно оръжие или боеприпаси важи за една година.

Взривовите, огнестрелните оръжия или боеприпасите, за които е отказано издаването или подновяването на разрешителното за притежаване или носене, съгласно разпореденията на правилника за приложение на този закон, се изземат от органите на народната милиция срещу разписка. Притежателят на същите може да ги продаде — взривовите в срок от една година, а оръжията и боеприпасите — в срок от три години от изземането, на лица или предприятия, имащи разрешително за закупуването им.

В случай че притежателят на иззетите взривове, оръжия или боеприпаси не се снабди с разрешително за притежаването или носенето им, или не ги предаде в посочения по-горе срок, същите остават в полза на държавата.

Чл. 9. Забранява се продажбата, предаването, изпращането или пренасянето на взривове, които могат да избухнат от само себе си.

Чл. 10. Който намери взривове, огнестрелни оръжия или боеприпаси, длъжен е да ги предаде или да уведоми органите на Министерството на вътрешните работи в 3-дневен срок, а последните — незабавно да вземат мерки за обезвреждането или прибирането им.

Чл. 11. Забранява се производството, търговията и притежаването на хладни оръжия, като: боксове, ятагани, ками и други подобни.

Министерството на вътрешните работи може да забрани или ограничи производството, търговията и притежаването на други хладни оръжия, като: саби, копия, шпаги, щикове и др., освен когато се касае за спортни или военни нужди.

Чл. 12. С правилник, одобрен от Министерския съвет по предложение на министъра на вътрешните работи, се уреждат подробностите във връзка с приложението на закона по следните въпроси:

а) устройството на предприятията за производство на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси;

б) контрола над производството, съхраняването, превозването, търговията и притежаването на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси;

в) образците-книги, които са длъжни да завеждат предприятията, занимаващи се с производство или търговия на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси или с поправка на огнестрелни оръжия;

г) реда за издаване разрешителните за закупуване, държане, носене и употреба на взривове, огнестрелни оръжия и боеприпаси;

д) реда за издаване разрешения за извършване на изпитания и изследвания с взривни вещества и оръжия.

Наказателни разпоредения

Чл. 13. Който прави изпитания и опити в областта на взривовите, огнестрелните оръжия и боеприпасите, без да спазва разпореденията на правилника за приложението на този закон, се наказва с тъмничен затвор.

Чл. 14. Който не води никаква или каква трябва книгата, които е длъжен да води съгласно правилника за приложението на този закон, се наказва с тъмничен затвор и глоба до 100.000 лв.

Чл. 15. Който не спазва разпоредбите, предвидени в правилника за приложението на този закон относно опаковката, съхраняването и пренасянето на взривове и боеприпаси, се наказва с глоба до 100.000 лв., независимо от наказанието, което може да му се наложи по наказателния или други закони.

Чл. 16. Който намери взрив, огнестрелно оръжие или боеприпаси и най-късно в 3-дневен срок не съобщи или не ги предаде на най-близките органи на Министерството на вътрешните работи или на други органи на властта, се наказва съгласно чл. 394 от наказателния закон.

Който загуби огнестрелно оръжие, взрив или боеприпаси, е длъжен под страх на глоба до 10.000 лв. да уведоми в 3-дневен срок органите на Министерството на вътрешните работи.

Чл. 17. Който, като има разрешение да носи огнестрелно оръжие, държи в себе си или другаде: патрони за пушка — повече от 25, патрони за пистолет — повече от 50, и патрони за ловна пушка — повече от 150, наказва се с глоба до 10.000 лв., а боеприпасите се конфискуват.

Чл. 18. Който не държи в себе си разрешителното за огнестрелно оръжие, което носи, се наказва с глоба 5.000 лв., а при втори случай — и с отнемане разрешителното.

Чл. 19. Който произвежда, продава или държи хладно оръжие, забранено с правилник или наредба, издадени въз основа на този закон, се наказва с глоба до 10.000 лв.

Чл. 20. Нарушенията се констатирват с акт от органите на Министерството на вътрешните работи или на Министерството на народната отбрана.

Преписката се изпраща в Министерството на вътрешните работи, а когато се касае за нарушение от военнослужащ от народната отбрана — в Министерството на народната отбрана.

Упълномощени от министъра на вътрешните работи, съответно от министъра на народната отбрана, длъжностни лица издават наказателни заповеди за налагане глоба на нарушителите.

Наказателната заповед, с която е наложена глоба до 5.000 лв., не подлежи на обжалване, а останалите се обжалват пред съответния министър.

Преходни разпоредки

Чл. 21. В двумесечен срок от влизане в сила на този закон всички граждани, които притежават огнестрелно оръжие, взривове или боеприпаси, са длъжни да ги декларират и поискат от съответните управления на Министерството на външните работи позволителни за държането им или за носенето им.

Чл. 22. Настоящият закон отменя: закона за взривните вещества и оръжия, закона за фабрикацията, вноса и износа на военни материали, закона за Държавната военна фабрика, както и всички други разпоредби, които му противоречат.

Председател Фердинанд Козовски: Има думата докладчицът на законодателната комисия др. Иван Андреев да докладва изменението, направени от законодателната комисия.

Докладчик Иван Андреев: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия при Народното събрание по законопроекта за контрол на взривовете, оръжията и боеприпасите

1. В заглавието думата «на» да се замени с думата «над». **Съображения.** Промяната се прави, за да се отговори на изискванията на езиковата правилност и за да се съгласува заглавието с основното постановление на законопроекта.

2. В чл. 2, алинея последна, точката става запетая и се прибавят думите: «като например боксове, ятагани, ками, саби, копия, шпаги, щикове и други подобни.»

Съображения. Добавката се прави, за да се изясни общата дефиниция чрез конкретни примери, като по тоя начин текстът стане ясен за отделните граждани.

3. В чл. 8, алинея трета, думата «предаде» да се чете «продаде», тъй като има допусната коректурна грешка.

4. Чл. 16, алинея първа, добива следната редакция: «Който намери взрив, огнестрелно оръжие или боеприпаси и най-късно в тридневен срок не съобщи на най-близките органи на Министерството на вътрешните работи или на друга власт, се наказва с глоба до 50.000 лв., а ако ги е прибрал и не ги предаде в същия срок, се наказва по чл. 399 от Наказателния закон.

Съображения. Цели се да се разграничи отговорността между два вида деяния — намирането и несъобщаването от една страна и задържането на взрив, огнестрелно оръжие и боеприпаси от друга, като за второто деяние отговорността и наказанието са по-тежки.

Посочването на чл. 399 от Наказателния закон вместо чл. 394 е изправяне на допусната грешка в текста.

Председател на законодателната комисия: Д-р Иван Пашов.»

Председател Фердинанд Козовски: Другари и другарки! Съгласно чл. 14 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание Събранието решава дали законопроекта да бъде гласуван изцяло или член по член.

Бюрото предлага законопроекта да бъде гласуван изцяло. Има ли друго предложение? — Няма. Полагам го на гласуване. Който е съгласен законопроекта да бъде гласуван изцяло, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Полагам на гласуване самия законпроект. Който от другарите народни представители е съгласен да бъде приет законпроект за контрол над взривовете, оръжията и боеприпасите, заедно с поправките, предложени от законодателната комисия, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към четвърта от дневния ред:

Разглеждане на законпроекта за държавния арбитраж.

Има думата дежурният секретар др. Георги Арачийски да прочете законпроекта.

Секретар Георги Арачийски: (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за държавния арбитраж

Другарки и другари народни представители! Необходимостта от държавен арбитраж за разрешаване имуществените спорове между държавните предприятия, обединения, кооперации и държавни учреждения се мотивира от нуждата да се даде бързо и делово разрешение на имуществените спорове между изброените социалистически организации, както и да се утвърди още повече плановата и договорна дисциплина, така много необходима за бързото социалистическо строителство.

В предложения законпроект са разработени основните правила за устройството, компетенцията и процедурата на държавния арбитраж като особен орган към изпълнително-разпоредителните органи на държавната власт, който с разрешение на имуществените спорове между държавните предприятия, обединения, кооперации и държавни учреждения ще подпомогне за строго спазване на социалистическата законност и на плановата и договорна дисциплина, както и за стопанската отчетност в дейността на изброените организации и учреждения.

Моля ви, другари и другарки народни представители, да разгледате и гласувате предложения законпроект.

Министър на финансите: К. Лазаров

ЗАКОНПРОЕКТ

за държавния арбитраж

Глава I**Цел и организация**

Чл. 1. Учредява се държавен арбитраж за разрешаване имуществените спорове между стопанските организации от обществения сектор (държавни предприятия, обединения и кооперации), между тях и държавните учреждения и между държавни учреждения.

Чл. 2. Държавният арбитраж цели, чрез разрешаването на тези спорове въз основа на строго спазване на социалистическата законност, да укрепи самоиздръжката, плановата и договорна дисциплина и да запази общонародната собственост.

Чл. 3. Държавният арбитраж е междуведомствен и ведомствен.

Междуведомственият арбитраж се учредява при Министерския съвет, при управите на окръжните народни съвети и при управата на Софийския градски народен съвет.

Ведомственият арбитраж се учредява при посочени от Министерския съвет министерства, както и при кооперативните съюзи.

Чл. 4. Всеки арбитраж се състои от главен арбитър, негови заместници и арбитри.

Те се назначават от органа, при който е учреден арбитражът, а за арбитражите при кооперативните съюзи — от съвета за кооперациите при Министерския съвет, по предложение на Централния кооперативен съюз.

Чл. 5. Главният арбитър определя вътрешния ред на работата в арбитража, разпределя постъпващите дела, следи за сроковете и реда при разглеждане на делата, проверява отчетите на арбитрите и правилността на решенията, инструктира, обследва и свиква съвещания с арбитрите.

Чл. 6. Главният арбитър на арбитража при Министерския съвет направлява работата на всички арбитражи, като издава задължителни за тях инструкции, свиква общи съвещания, провежда обследване на тяхната работа с оглед бързото и правилно разрешаване на арбитражните дела и установяването на единна арбитражна практика.

Чл. 7. Арбитражът е подчинен на органа, при който е учреден. Той е длъжен да изпълнява неговите нареждания във връзка с арбитражната работа.

Глава II**Компетентност**

Чл. 8. На държавния арбитраж са подсъдни всички имуществени преддоговорни спорове, както и договорните и извъндоговорните имуществени гражданско-правни спорове между стопанските организации и учреждения, изброени в чл. 1.

Чл. 9. Не са подсъдни на държавния арбитраж:

- спорове на стойност по-малка от 50.000 лв.;
- спорове по дължими амортизации, отчисления от печалби, данъци, герб, такси, глоби и други подобни;
- спорове по превозните договори, сключени с предприятия за транспорт по сухо, вода и въздух;
- спорове по договорите и операциите на Българската народна банка, Българската инвестиционна банка и Държавния застрахователен институт; спорове по сделките на кредитните кооперации, като такива;
- спорове по договорите и претенции относно пощенски, телефонни, телеграфни и радиоуслуги, давани от органите на Министерството на пощите, телеграфите и телефоните и Дирекцията на радиоразпръскването;
- спорове по услугите, давани от предприятията за електрификация, осветление, газ, превоз и пр.;
- спорове по издаване на изпълнителни листове въз основа на записи на заповед, менителници и други изпълнителни документи;
- спорове по ликвидация или реорганизация на държавни учреждения и предприятия.
- спорове, по които е страна ТНЗС.

Чл. 10. Ведомственият арбитраж разрешава споровете между държавни учреждения, предприятия и обединения от едно и също министерство.

Споровете между кооперации от един и същ районен кооперативен съюз се разрешават от арбитража при този съюз, между кооперации от различни районни съюзи и между районни съюзи — от арбитража при Централния кооперативен съюз, а когато по спора е страна Централният кооперативен съюз — от арбитража при Министерския съвет.

Чл. 11. Останалите спорове се разрешават:

- от арбитража при Министерския съвет, когато страна по спора е стопанска организация от обществения сектор или учреждение, които са от общодържавно значение, и то ако цената на спора е над 20.000.000 лв. при преддоговорните спорове и над 2.000.000 лв. при договорните и извъндоговорните гражданско-правни спорове.
- от арбитражите при управите на окръжните народни съвети и на Софийския градски народен съвет в другите случаи.

Главният арбитър при Министерския съвет може да препрати споровете за разрешаване от арбитража при управите на

окръжните народни съвети, както и да изземе за разрешаване от арбитража при Министерския съвет споровете, висящи пред арбитража при управите на окръжните народни съвети.

Когато в спора участва министерство, спорът е винаги подсъден на арбитража при Министерския съвет.

Чл. 12. Компетентността на арбитража при окръжните народни управи се определя според това, в района на коя управа се намира седалището на организацията или учреждениято-ответник. Предоговорните спорове се разрешават от арбитража при тая управа, в чийто район имат седалището си организацията или учреждениято, които доставят стоката или извършват работата или услугата.

Пререкания между отделните арбитражи се разрешават от главния арбитър при Министерския съвет.

Глава III

Разглеждане на делата

Чл. 13. Делата в арбитража се образуват:

а) по искане на заинтересуваната страна, организация или учреждение;

б) по предложение на Министерския съвет или управите на окръжните народни съвети;

в) по инициатива на компетентния държавен арбитраж, когато нарушението на договора е установено с писмени доказателства.

Чл. 14. Арбитърът има право да задължи спорещите страни и други държавни учреждения и предприятия да представят документи, да дадат обяснения, да извършат експертиза и да дадат всякакви други сведения.

Чл. 15. Когато арбитърът констатира, че в разрешаването на спора са заинтересувани и други държавни учреждения или предприятия, те се призовават да участвуват в арбитража.

По спорове, в които една от страните е бюджетно учреждение по общия държавен бюджет, се призовава и Министерството на финансите.

Чл. 16. Когато разрешаването на спора е в зависимост от изхода на наказателно преследване, арбитражното дело се спира до окончателното разрешение на наказателното дело. Арбитърът в този случай е длъжен да се разпореди относно продажбата на стоките и извършването на работите.

Чл. 17. Споровете се разглеждат и разрешават от арбитърта и по един представител на спорещите страни, като арбитърът напътва спорещите към разрешаване на спора по взаимно съгласие. Ако спорещите не могат да се споразумеят или ако арбитърът не одобри тяхното съглашение, спорът се разрешава от арбитърта. По същия начин се постъпва, когато някоя от спорещите страни не изпрати свой представител за деня на арбитражното заседание.

Ако споровете са важни и сложни, главният арбитър може да нареди те да бъдат разглеждани и разрешавани в състав от двама или трима арбитри.

За представители на страните се допускат само ръководителите на спорещите организации, техните заместници или упълномощени членове на управлението. Адвокатска защита не се допуска.

Чл. 18. Държавният арбитраж разрешава споровете въз основа на законите, указите, постановленията на Министерския съвет, утвърдените стопански планове, договорите между страните и в духа на принципите на стопанската политика на Народната република България.

При неспазване на реда на сключване на задължителни и за двете страни договори арбитражът може да наложи глоба на неизправната страна в полза на изправната в размер до 100.000 лв.

Чл. 19. Решението на държавния арбитраж се обявява веднага след разглеждането на делото.

Обявяването на решението по сложни дела може да бъде отложено само за три дни.

Не по-късно от два дена от произнасянето на протоколното решение то трябва да бъде изпратено на страните.

Протоколното решение съдържа: а) същността на спора; б) мотивите, от които се е ръководил арбитърът при произнасяне на решението, и в) диспозитивна част — удовлетворява ли искането и в какъв размер.

Чл. 20. Ако при разглеждане на спора арбитърът констатира сериозни нарушения на закона, на плановата и договорна дисциплина и други недостатъци в дейността на спорещите организации или учреждения, той съобщава това на стоящите над тях органи на държавен контрол, а при извършено престъпление — на прокурора.

Глава IV

Изпълнение решенията на арбитража

Чл. 21. Решенията на държавния арбитраж подлежат на незабавно изпълнение от страните, освен когато в решението е указан срок за доброволно изпълнение.

При неизпълнение решенията на държавния арбитраж, същият, по молба на заинтересуваната страна, издава изпълнителен лист, който се привежда в изпълнение по реда за изпълнение на съдебните решения.

Чл. 22. Изпълнителният лист е задължителен за Българската народна банка и другите банкови институти и финансови органи.

Длъжностни лица, които не изпълнят изпълнителния лист, се подвеждат под дисциплинарна и наказателна отговорност за неизпълнение на длъжностите им.

Глава V

Надзор над решенията на арбитража

Чл. 23. Главният арбитър при съответния арбитраж има право по своя инициатива или по повод на подадена молба за преглед по реда на надзора да спира изпълнението на решението, произнесено от арбитър при същия арбитраж, да го изменява или отменява и връща спора за ново разглеждане на арбитърта, постановил решението.

В случаите на чл. 11, ал. II, надзорът се упражнява от главния арбитър при Министерския съвет.

Чл. 24. Молба за преглед срещу решението на арбитража може да бъде подадена от недоволната страна в срок от пет дни при предоговорните спорове и от две седмици във всички останали случаи. Срокът тече от деня, в който решението е било съобщено на страната.

Чл. 25. Органът, при който е учреден арбитражът, има право, по реда на надзора, във всяко време да спира изпълнението на решенията на този арбитраж, да ги изменя или отменя и връща спора за ново разглеждане.

Министерският съвет има това право относно решенията на всички арбитражи.

Глава VI

Заклучителни разпоредби

Чл. 26. Висящите пред съдилищата дела, с изключение на тия пред Върховния съд, които съгласно този закон са подсъдни на държавния арбитраж, се прекратяват служебно при тия инстанции.

Делата ще бъдат продължени от компетентния арбитър съгласно правилата на този закон и инструкциите на главния арбитър при Министерския съвет.

Чл. 27. По дела, разглеждани от органи на държавния арбитраж, се събират такси, както следва:

от молби по предоговорни спорове, разглеждани от държавния арбитраж при Министерския съвет — 10.000 лв., а за такива молби, разглеждани от останалите органи на държавния арбитраж — 5.000 лв.;

от молби за разрешаване на договорни и извъндоговорни спорове — 1% върху цената на спора;

от молби за преглед на решенията на държавния арбитраж — половината от таксите, установени за разглеждане на молбите.

Чл. 28. Министерският съвет по предложение на главния арбитър установява основните правила по всички въпроси относно организацията, контрола, компетентността, процедурата, разрешаването на спорните въпроси и изпълнението на решенията на държавния арбитраж.

Чл. 29. Този закон отменява чл. чл. 22 и 23 от закона за държавните предприятия и всички закони и правилници в частта, която му противоречи.»

Председател Фердинанд Козовски: Има думата докладчикът на законодателната комисия др. Георги Михайлов да докладва измененията, направени от комисията.

Докладчик Георги Михайлов Добрев: Другари и другарки народни представители! Законопроектът не е претърпял никакви изменения. Така както е докладван, така и законодателната комисия го поддържа.

Председател Фердинанд Козовски: Има думата др. министър на финансите.

Министър Кирил Лазаров: Другарки и другари народни представители! С внесенния законопроект за държавния арбитраж се учредява у нас една нова институция, създадена и израснала за пръв път в първата социалистическа страна в света — великия Съветски съюз. Държавният арбитраж по правило е орган, прикрепен към органите на държавното управление, предназначен да съдействува за съвременното отстраняване на грешките, слабостите и пречките, спъващи строежа на икономическите основи на социализма, и едновременно с това да осигури бързо и делово разрешаване на имуществените спорове между предприятията и учрежденията от общественния сектор, без намесата на съда.

В законопроекта е предвидено, че имуществените спорове, възникнали между държавните учреждения, предприятия и кооперации, по правило ще се разрешават от държавния арбитраж. С това ще се тури край на съдебните спорове между изброените предприятия и организации от общественния сектор, ще бъде ликвидирана пакостната политика на замразяване държавните средства от държавните предприятия чрез завеждане и водене на нескончаеми съдебни процеси, оставящи неразрешени по една, две и повече години, ще се осигури бързо и делово разрешаване на тия спорове и ще се отстранят възможностите за задържане парични средства на едно предприятие

от друго чрез препращане спора да се разреши от съдилищата ни.

С влизането в сила на закона към 600 броя дела пред първостепенните съдебни инстанции ще се прекратят и изпратят на държавния арбитраж за бързо разрешение.

Известно ви е, че с наредбата за договорите по изпълнение на доставките, извършването на работи и услуги се установи като правило да се сключват писмени договори за всички сделки в кръга на стопанската дейност на предприятията от общественния сектор. По този начин предприятията се задължиха да установят своите взаимоотношения по доставките на стоки, извършването на услуги и други чрез сключването на писмени договори. При сключването на договорите и в процеса на изпълнението им обаче ще възникнат спорове от най-различен род, като резултат на разногласия между договорящите се страни още по време на водене преговорите за сключване договорите, а така също и като резултат на неточно изпълнение на договорите.

За уреждане на тия спорове по сключване на договорите и по правилното им изпълнение държавният арбитраж е необходим и не може да бъде заменен от съда, тъй като последният няма овластяване да застави страните да сключват договора.

Арбитражът обаче не идва само да замени съда, да изведе компетенцията му по разрешаване на имуществените спорове между предприятията и организациите от общественния сектор. Задачите и целите на държавния арбитраж са много повече и по-различни от тия на съдилищата.

Известно ви е, че след като върховният орган на държавната власт — Народното събрание — начертае генералните линии на стопанското развитие на страната ни за един период от време, върху органите на държавното управление ляга задачата да осигурят осъществяването им в дело.

За органите на държавното управление Министерският съвет, министерствата, управите на окръжните народни съвети, които ръководят изпълнението на държавния народостопански план и изпълнението на плановите задачи на държавните предприятия и обществени организации, се пращо необходимо да са информирани, да контролират и упражняват ръководното си влияние при разрешаването на имуществените спорове между подведомствените им организации, да опознаят своевременно грешките и слабостите в дейността на подчинените им организации, за да могат да вземат мерки и за своевременното им отстраняване. Държавният арбитраж именно заради това се учредява като особен орган при органите на държавното управление. Министерският съвет, министерствата, където ще е необходим арбитраж, и при управите на окръжните народни съвети.

В своята дейност държавният арбитраж ще е пряко подчинен и контролиран от органите на държавното управление. Но понеже дейността на държавния арбитраж засяга особена и специална материя с цел да се създаде единна организация на държавния арбитраж, на главния арбитър при Министерския съвет е възложено ръководството на останалите органи на държавния арбитраж чрез инструкции, съвещания, обследвания и т. н.

Предвидената организация на държавния арбитраж и включването му в структурата на органите на държавното управление очертава и целите и задачите на държавния арбитраж.

На първо място държавният арбитраж обезпечава ръководното влияние на органите на държавното управление върху разрешаването на имуществените спорове между организациите, които попадат под тяхно ръководство.

За своевременното и делово изпълнение на плановите задачи имуществените спорове не бива да стават пречка и заради това органите на държавното управление чрез арбитража по тях ще имат възможност да ги разрешат бързо, делово.

На второ място държавният арбитраж ще осигури действителен контрол на органите на държавното управление върху имуществените спорове между ръководените от тях организации, за да бъдат взети необходимите мерки и осигурено навременното изпълнение на плановите задания, и на трето място държавният арбитраж ще осигури своевременната информация на по-горните органи на държавното управление за грешките в дейността на подчинените им организации, откривани при разглеждане на имуществените спорове, а едновременно с това запазва и общонародната собственост от разпиляване и посегателства.

С оглед на изтъкнатите цели и задачи става ясно, че на държавния арбитраж се възлага да разглежда и разрешава всички спорове по сключване на договорите, наречени преддоговорни спорове, по сключените договори относно качеството на продукцията и другите имуществени спорове, които биха се появили между стопански организации от общественния сектор, както и осигуряването на ръководната роля на органите на държавното управление върху ръководените от тях предприятия и при разрешаване на имуществените им спорове.

Изключването на някои от имуществените спорове, например с ТНЗС, при получаването на комунални услуги от обществените сервиси, споровете по данъци, по транспортните договори и пр. се мотивира от естеството на тия спорове, които не се поддават на арбитражно разрешение, и за тях ще остане да се разрешават по административен ред съответно от съдилищата.

В проекта е предвидено изграждането на ведомствен арбитраж и в кооперативната система. В Централния кооперативен

съюз и районните кооперативни съюзи ще се учредят също ведомствени арбитражи с цел да разрешават споровете между кооперациите и да осигурят и изпълнението на заданията, поставени пред тях. За осигуряване ръководната роля на органа на държавното управление е предвидено арбитражът при Министерския съвет да упражнява контрол и да ръководи дейността им.

В законопроекта е подчертано, че държавният арбитраж в своята дейност по разрешаване на имуществените спорове ще се ръководи от законите и разпоредженията на централните и местните органи на държавната власт.

Държавният арбитраж е задължен строго и неотклонно да изпълнява законите в страната ни и да постановява решения в интереса на укрепване социалистическите стопански организации в лицето на държавните предприятия и кооперации. Това в закона е изрично подчертано. Арбитражът е длъжен да решава споровете съобразно законите и плановите задания. Принципът на стопанската целесъобразност е отречен от закона, тъй като внедрява пренебрежителност към законите на страната ни и не бива да се допуска.

Предвиденият в проекта държавен арбитраж ще подпомогне строго спазване на социалистическата законност, плановата и договорната дисциплина, както и стопанската отчетност в дейността на стопанските организации от общественния сектор, ще укрепи още повече принципа на самоиздръжката на предприятията, ще съдейства за подобрене качеството на работата на социалистическите предприятия и ще спомогне за успешното изграждане икономическите и културните основи на социализма в Народната република България.

Ето защо аз моля другарите народни представители да гласуват внесения законопроект за държавния арбитраж. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Другари и другарки! В бюрото са се записали да говорят по законопроекта пръв Георги Михайлов от името на Българската комунистическа партия и Борис Бонов от Българския земеделски народен съюз. Има ли други желаещи? — Няма.

Има думата др. Георги Михайлов.

Георги Михайлов: (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Ще се спра накратко от името на парламентарната група на Българската комунистическа партия върху съдържанието на шестте глави на този важен законопроект, който в 29 члена с пределна краткост, ясност и изчерпателност действително постига целта, изложена в мотивите към законопроекта, и представлява една наистина голяма, първостепенна социалистическа реформа в нашето материално и процесуално гражданско право.

Глава първа е посветена на целта и задачата на държавния арбитраж. В първия член той се учредява, във втория член — се определят неговите цели.

Другарят министър изложи целите на държавния арбитраж и аз няма да ги повтарям.

Както знаем, Димитровската конституция на нашата Народна република, по подобие на великата Сталинска конституция, предвижда и постановява, че стопанският живот на Народната република България се определя и насочва от държавния народостопански план, който има за цел непрекъснато да увеличава общественото богатство на нашия народ и върху тази основа неотклонно да повдига материалното и културното ниво на трудещите се, да укрепва националната независимост на Народната република България и всемерно да засилва нейната отбранителна мощ. Както ни учи богатият съветски опит и нашият досегашен народостопански планов опит, за да се обезпечи изпълнението на държавния народостопански план, са нужни поне следните няколко най-елементарни правила, които трябва строго и последователно да бъдат спазвани от всички стопански предприятия, организации и учреждения на общественния сектор на нашето стопанство.

Първо, те, стопанските предприятия, организации и учреждения на общественния сектор, трябва да бъдат изградени върху началата на стопанската самоиздръжка, т. е. върху началата на най-целесъобразното, икономното и следователно и рентабилно социалистическо стопанисване на поверените тям фондове на общонародната, социалистическата собственост на народа и по този начин да обезпечат нейното разширено възпроизводство.

Второ, тези начала на стопанската самоиздръжка трябва непрекъснато да се внедряват, задълбочават, усъвършенствуват и прогресивно развиват, за да се обезпечи наистина в непрекъснато нарастващи размери разширеното възпроизводство на социалистическата собственост на изграждащото се социалистическо общество. Като необходими предпоставки за постигането на тези цели и задачи, налага се в дейността и във взаимоотношенията на стопанските предприятия, организации и учреждения на общественния сектор със всички средства на законодателното и общественото въздействие да се внедряват и непрекъснато укрепват плановата, стопанската, производствената и финансовата дисциплина, договорната и извъндоговорната дисциплина, като се държи също така сметка и за особените права и интереси, които се пораядат от преддоговорните взаимоотношения, създавани напълно закономерно от плановото социалистическо стопанство, а така също всемерно да се внедряват и укрепват в дейността и във взаимоотношенията на разните съставки на общественния сектор елементарните и абсолютно необ-

ходими правила на социалистическата стопанска и обществена честност.

Всяко нарушаване на правилата на стопанската самоиздръжка, всяко нарушаване на плановата стопанска и финансово дисциплина, всяко нарушаване на договорните и извъндоговорните гражданско-правни задължения на предприятията, учрежденията и организациите на общественния сектор, всяко нарушаване на техните неизбежни и напълно закономерни преддоговорни интереси, както и всяко нарушаване принципите на нашата социалистическа, стопанска и обществена честност, които включват в себе си преддоговорната, договорната и извъндоговорната дисциплина, води към сриване или спъва изпълнението на държавния народостопански план от отделните съставки на общественния сектор, а оттам това води неизбежно към неизпълнението на целокупния народостопански план. Това също така трябва да се преодолява, да се изкоренява със всички средства на законодателното и общественото въздействие, с които разполага нашата народнодемократична държава, а ако това е плод на пряко или косвено вредителство, то трябва да се преследва и изкоренява със всяка строгост на нашата социалистическа законност.

За всички нас е, разбира се, съвършено ясно, че тук въпросът не е само до наказателните репресии по отношение на нарушенията и престъпленията, вършени от едни или други служебни органи на общественния сектор на народното стопанство.

Това е само едната страна на въпроса и тя може и несъмнено ще бъде съответно уредена чрез съвременните неоспорими изменения и коренни преустройства на нашето наказателно право и наказателно съдопроизводство. Въпросът е преди всичко в това, че изпълнението на държавния народостопански план от предприятията, учрежденията и организациите на общественния сектор може и трябва да става само чрез тяхното систематическо провеждане и укрепване на стопанска самоиздръжка. Това поражда, развива и задълбочава безбройни и всевъзможни преддоговорни, договорни и извъндоговорни интереси и задължения във взаимоотношенията между непрекъснатото растящите по брой и размери предприятия, организации и учреждения на общественния сектор на народното стопанство. Даже и след като нашият народен Парламент успее издълго да промени закона за задълженията и договорите и целия наш кодекс на гражданското право, както и закона за гражданското съдопроизводство, даже и тогава изброените по-горе въпроси, спорове и конфликти, които се поражда във взаимоотношенията на организациите, изброени в чл. 1 на законопроекта, даже и тогава пак трябва тия въпроси да си останат обект на една специална юрисдикция на органите на държавното управление начело с Правителството, с Министерския съвет, който е натоварен с изпълнението и осъществяването на държавния народостопански план със закон.

Заедно с това всички гражданско-правни спорове между съставките на общественния сектор по необходимост трябва да се уреждат, поради срочността и неотложността на задачите на държавния народостопански план, по една колкото бърза, толкова и гъвкава процедура, спазваща принципа на едноначалието от горе до долу и обратно — от долу до горе по всички ведомства и над всички ведомства.

Всичко това е наложило създаването на държавния арбитраж в СССР, откъдето ние и другите народни демокрации, които сега изграждат, като нас, социализма в своите страни, взаимствуваме този съвършено нов съдебно-административен изпълнителен орган на социалистическата и народнодемократическата република, т. е. на пролетарската диктатура. В него с пределна яснота е отразен принципът на единството и нечуждостта на държавната власт в социалистическата и в истински народнодемократическата държава. Организацията на този нов орган, държавният арбитраж, съчетава в себе си функциите на съдебен орган с тези на орган на държавното управление и е при това напълно закономерна организация безинстанционна, т. е. изключваща колективното и касационното съдопроизводство по решенията, постановленията и определенията, които този нов орган, държавният арбитраж, взема. Но заедно с това, съчетавайки контрола по реда на надзора над решенията на разните органи на държавния арбитраж с принципите на едноначалието и с конституционните и законни прерогативи, които Министерският съвет, Правителството има над всички ведомства в нашата Народна република, обезпечават се чрез държавния апарат както бързото, така и правилното решаване на всички стопански преддоговорни и на всички гражданско-правни спорове между предприятията, организациите и учрежденията на общественния сектор. С това именно се обезпечават преодоляването и същевременно правилното изпълнение на народостопанския план.

Във връзка с казаното дотук искам да подчертая, че и при изработването на този законопроект както вносителят му, така и законодателната комисия на Народното събрание са се ползували от законодателството на Съветския съюз за държавния и ведомствения арбитраж и от неговата богата процесуална практика, съответно приспособена към особеностите, които са свойствени на сегашния етап на преходен период от капитализъм към социализъм в нашата страна. Този законопроект, който несъмнено по еднодушната воля на нашия народен Парламент след неговото обсъждане ще стане закон, е ново блестящо доказателство за онай велика помощ, неопценима по

своята дълбочина и всеостранност, която постоянно ни оказва нашият велик двоен освободител Съветският съюз. В дадения случай той подпомага нас и всички народни демокрации, строящи социализъм, със своето социалистическо законодателство, с целия си грамаден и неизчерпаем опит на своето социалистическо и комунистическо строителство. Това е още едно неопровержимо доказателство и в същото време безспорно избличаване на напълно банкрутиралите буржоазно-националистически и буржоазно-космополитически лъжетоории на англо-американските империалисти и на техните всевъзможни маршалови слуги, в това число на най-презрените техни оръдия, агенти и шпиони от рода на титовци, трайчоковци и ласлорайковци.

Без Съветския съюз, без неговия световен исторически опит, без неговата могъща и най-разностранна помощ в тази най-сложна материя — нашата и другите народни демокрации дълго време биха се лутали преди да могат така правилно и стройно да изградят своя държавен арбитраж, без който те не могат да обезпечат възможно най-бързото и най-правилното изпълнение на своите държавни народостопански планове и без който те не биха могли възможно най-бързо и най-правилно да изградят основите, а след това и целокупното величествено здание на социализма в своите страни.

Съответно на тези големи цели и задачи, формулирани в членове 1 и 2 на законопроекта за държавния арбитраж, с който са организационно свързани всички останали членове на този забележителен законопроект, членовете 3 до 7 уреждат организацията на държавния арбитраж. Той е междуведомствен и ведомствен. Няма да се спирам върху тази страна на въпроса, тъй като др. министър го засега в своето кратко изложение.

Искам да обърна вниманието ви върху чл. 7, който, спазвайки принципа на едноначалието, без който принцип е невъзможно изпълнението на държавния народостопански план, постановява, че арбитражът е подчинен на органа, при който е учреден, и че следователно арбитражът е длъжен да изпълнява неговите нареддания във връзка с арбитражната работа.

По глава II, която урежда компетентността на държавния арбитраж — няма да се спирам подробно — ще изтъкна една особеност. Докато в чл. 8 всички преддоговорни, имуществени и всички договорни и извъндоговорни гражданско-правни спорове на стопански организации и учреждения, изброени в чл. 1, са подсъдни на държавния арбитраж, в чл. 9, изхождайки от принципа на целесъобразността, се изключват девет групи, девет вида спорове — от «а» до «и» — от компетентността на държавния арбитраж, и то напълно справедливо. То става или поради това, че стойността е по-малка от 50.000 лв., или че в споровете страна е ТКЗС. Тук се следва и съветската практика, тъй като и в съветската арбитражна практика колхозите, шом са страна, се изключват при такива спорове от компетентността на държавния арбитраж.

В алинея трета на чл. 11 се дава право на главния арбитраж при Министерския съвет да препраща за решаване от арбитражите при управите на окръжните народни съвети спорове, подсъдни пред арбитража при Министерския съвет, и да изземва за решаване от арбитража при Министерския съвет спорове, които висят пред арбитражите при управите на окръжните народни съвети, включая и пред управата на Софийския градски народен съвет, което се подразбира от текста. Тук обаче трябва да сме наясно, че това се върши само от интерес на спорещите страни, прави се за тяхно удобство и за по-евтиняване на арбитражното съдопроизводство. Но това препращане или изземване в никой случай не подменява, а още по-малко не намалява компетентността на арбитража при Министерския съвет и следователно не изменя реда на надзора над взетите от държавния арбитраж решения, не изменя компетентността на арбитража при Министерския съвет, който си остава пълен и непокрътан. Такава е теорията и практиката на съветския държавен арбитраж и несъмнено такава ще бъде теорията и арбитражната практика и у нас.

В тия пет члена, съставляващи глава II, която урежда компетентността, с пределна краткост и с достатъчна яснота и изчерпателно са дадени основните правила за разрешаване на въпросите, свързани с компетентността на държавния арбитраж. Подробностите на по-нататъшното развиване на тия достатъчно ясни и изчерпателни общи правила са вече предмет на правилниците и задължителните инструкции, които Министерският съвет, по предложение на главния арбитраж при Министерския съвет, ще има тепърва да приеме и публикува. Тези специални правила и инструкции, уреждащи тази деликатна материя, една от най-трудните и заплетени материи на закона за държавния арбитраж, ще трябва непременно да следват твърдо установената и провеждана от съветския държавен арбитраж теория и практика. Не бива в никой случай да се допуска държавният арбитраж да подменя компетентността и функциите на оперативните държавни ведомствени, междуведомствени и надведомствени органи, нито пък трябва да се допуска, щото държавният арбитраж да бъде разместван и преговарян с функции и задачи, които са свойствени именно на оперативните държавни органи.

В глава III с 8 члена се уреждат най-необходимите, основните процесуални правила, които трябва да бъдат спазвани при разглеждане на арбитражните дела. С тия основни процесуални правила се цели делата да бъдат възможно най-добре

предварително подготвени, а след това възможно най-бързо и възможно най-пълно и най-правилно да бъдат решавани. Няма да се спирам подробно върху тия правила, вие сте чели законопроекта и не ще е нужно да ги повтарям.

Чл. 17 обаче съдържа изключително важни процесуални правила, които трябва да се съблюдават от арбитража и страните.

Понеже материята е изключително нова и този особен член е пълен с диалектически тънкости на юридически умотворения, искам да се спра на няколко пункта, които се съдържат в чл. 17. Казано е: «Споровете се разглеждат и решават от арбитража и по един представител на спорещите страни» — вие виждате, че тук представители на спорещите страни влизат в състава на арбитража. И въпреки допуснатия третейски характер, съгласителен характер в началния стадий на арбитража, народната, социалистическата държава е запазила пълната самостоятелност на арбитража там, където се окажат негодни представителите на страните да дойдат до едно правилно, законосъобразно и полезно решение по взаимно съгласие.

Арбитражът напътва спорещите, се казва, към решаване спора по взаимно съгласие. Тук трябва веднага, изхождайки от арбитражната практика и теория на Съветския съюз, да изтъкнем, че това не значи в никой случай, че арбитражът може и би трябвало да ни напътва към някакво гнило, компромисно решение на спора. Арбитражът е длъжен да ги напътства да сключват само такова доброволно съгласие, което да не уврежда законните интереси на страната и особено да не уврежда интересите на държавата и на държавния народостопански план. С други думи арбитражът напътства страните към едно принципно, законосъобразно, а затова и правилно решение на спора по взаимно съгласие.

Ако страните не се спогодят или ако арбитражът не одобри тяхното съгласие като такова, което противоречи на изискванията на социалистическата законност, което противоречи на държавния народостопански план и т. н., арбитражът е длъжен сам да реши спора на спорещите страни.

По същия начин арбитражът е длъжен да постъпи даже такава, когато своевременно поканените представители на спорещите страни не се явят на уречения ден за заседание. Стига да са налице всички други доказателства и факти, че страните са редовно уведомени и след като не са се явили, арбитражът има право и дълг да не отлага такива спорове и да не ги превръща в бакин, а да ги реши по силата на тази компетентност и прерогатива, която му е дадена по законопроекта за държавния арбитраж.

Ако споровете са важни и сложни, главният арбитраж може да погълни арбитража с още двама арбитражи според съветския закон за държавния арбитраж. В нашия законопроект обаче се казва, че главният арбитраж в такива случаи може да нареди споровете да бъдат разглеждани от двама или трима арбитражи. Разумът и практиката налагат при прилагането на този текст на закона да се избягва съставянето на арбитраж само с четен състав. Трябва да бъде в нечетен състав, поне тройка, за да има възможност, когато има спорни въпроси, да се решават по висшегласие вътре в така сложния състав на арбитража. За представител на страните се допуска само ръководителят на спорещите организации, техните заместници и упълномощени членове на техните управления. Адвокатска защита не се допуска. Този текст е несъмнено, според сверката, която направих с текста на съветския закон за държавния арбитраж, буквален превод или пък смислов превод на алинея първа от чл. 6 на съветския закон за държавния арбитраж. Там наистина е изпуснато това, че не се допуска адвокатска защита, но то се подразбира от самия текст.

Бих искал да споделя пред вас нещо из съветската практика, без да го издигам като някакъв упрек или възражение срещу така възприетите иначе прецизни текстове на закона, предложен от другаря министър на финансите. Досегашната арбитражна практика е показала, че трябва само законните представители, главните ръководители, да се явяват на арбитраж. Практиката, правилниците и инструкциите, които ще бъдат издадени, вероятно ще дадат възможност да се внесат нужните разумни корекции, за да не се допуска буквоядско тълкуване на този текст от закона. Трябва да се дава такава възможност, ако се случат някакви важни държавноправни въпроси и когато ръководителят бъде на друго място, да има право да бъде заместен и с пълномощник. Съветската арбитражна практика е вече отхвърлила изключването на юрисконсултите от обсъждания в арбитража. Последното постановление на Съвета на министрите на СССР задължава плановите органи да отделят достатъчно юридически кадри за обезпечаване юрисконсулските служби във всички по-важни стопански предприятия, организации и учреждения.

Интересно е да се спомене чл. 20, според който държавният арбитраж има правото, и в същото време това е негово голямо задължение, да донася на съответните високостоящи органи, на Комисията по държавния контрол — тук ще трябва да се тури запетая, която в текста е изпусната, това е печатна грешка — да съобща, а ако се натъкне при разглеждането на арбитража на нередности, на сериозни нарушения на законите, на плановата и договорната дисциплина или други недостатъци и ако има престъпления, да отнесе въпроса направо на прокурора за преследване на виновните лица.

Нужно е да се изтъкне, че държавният арбитраж, така както е създаден, с тези текстове, така както е формулиран, дава пълна възможност да играе и ролята не само да обезпечи бързото провеждане на всички мероприятия, свързани с плановата, стопанската и финансовата дисциплина, с договорната и извъндоговорната дисциплина, със съблюдаване на договорните интереси на спорещите страни и с това да обезпечи своевременното и най-правилно изпълнение на народостопанския план, което е една от главните задачи на държавния арбитраж, но той пътят с извършването на тази основна задача може и трябва да играе, както това играе съветският арбитраж, изключително полезна и плодотворна роля, като се бори, като обобщава материалите на своите разследвания, като ги довежда до съответните органи на държавното управление, а по-нататък и на прокуратурата, ако при работата се натъкне на престъпни случаи, а също и на всички нередности, които богатата практика на държавния арбитраж тепърва ще разкрие пред очите на нашите арбитражи.

Другарки и другари! Поради всичко дотук изложено, поради това, че имаме работа с един крайно навременен, изключително полезен и от голямо значение закон за държавния арбитраж и, както казах в началото, имаме работа с една действително голяма реформа в областта на гражданското право и гражданското съдопроизводство, в областта и на стопанското право, в областта и на плановото право, доколкото то е създадено вече и има известни корени у нас в редица области, които засягат закона за държавния арбитраж, тази голяма реформа тепърва трябва да бъде добре популяризирана сред масите, сред оперативните кръгове от всички рангове и няма съмнение, че това ще представлява една сериозна грижа на Партията и Правителството и на целия Отечествен фронт да подберат най-добрите, най-крепките, най-квалифицираните, най-упоритите и изпълнили в борбата за спазване държавната, стопанската и финансовата дисциплина, договорната и извъндоговорната дисциплина, за спазване също така и принципите на социалистическата стопанска честност в дейността на взаимоотношенията на предприятията и организациите на обществения сектор.

Отчитайки голямото значение и навременност на тази реформа, бидейки дълбоко убедени в правилността на всички постановления на така предложенния законопроект, натоварен съм от името на нашата парламентарна група да декларирам пред нашия народен Парламент, че ние, комунистите депутати и депутатки, единодушно ще гласуваме за предложението ни от нашето народно Правителство закон за държавния арбитраж. (Ръкоплескания)

Председател Фердинанд Козовски: Има думата народният представител др. Борис Бонов.

Борис Бонов: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! По досегашните действащи закони в нашата страна имуществените спорове, възникнали между държавните предприятия, обединения, кооперации и държавни учреждения, по начало се разрешаваха от народните съдилища. С предложението законопроект за държавния арбитраж имуществените спорове, възникнали между държавните предприятия, обединения, кооперации и държавни учреждения, ще се разрешават по начало не от съдилищата, а от органи на държавния арбитраж. С това ще се облекчи и работата на народните съдилища, които са отрупани с подобни спорове, и те ще могат да разрешават граждански спорове между частни лица, а също така и спорове между частни лица и държавни учреждения.

По своите задачи и методи на работа арбитражът външно е много сходен със съдебните органи, но по съдържание на своята работа, по своите задачи, по своята природа, по принципите на своята организация, по реда на разглеждане споровете и т. н. арбитражът съществено се отличава от съда. Следователно арбитражът не е съд, не е «особен стопански съд», както едно време са го считали.

Същевременно арбитражът не трябва да се отнесе и към административните органи. От административните органи арбитражът съществено се отличава и по своите задачи, и по методите на своята работа.

Арбитражът е особен орган, който разрешава имуществените спорове между държавни предприятия, обединения, кооперации и държавни учреждения, съдействащ за укрепване социалистическата законност, плановата и договорната дисциплина, за бързото и делово разрешение на същите спорове и за финансовата и стопанска отчетност на същите предприятия и учреждения. Правилното разрешаване на тези спорове обезпечава законните интереси на тези организации. Същевременно разрешаването на имуществените спорове между тези организации се явява един от сериозните начини за въздействие за изпълнение на договорните и извъндоговорни задължения и планови задачи.

Ръководството за изпълнение на плановите задачи се осъществява от съответните органи на държавното управление.

Държавният арбитраж цели чрез разрешаването на тези спорове, въз основа на строго спазване на социалистическата законност, да укрепи самоздържката, плановата и договорната дисциплина и да запази общонародната собственост.

Държавният арбитраж е междуведомствен и ведомствен. Междуведомствен арбитраж се учредява при Министерския съвет, при управите на окръжните народни съвети и при управата на Софийския градски народен съвет. Ведомствен арбитраж се учредява при посочените от Министерския съвет министерства, както и при кооперативните съюзи.

Всеки арбитраж се състои от главен арбитър, негови заместници и арбитри, които се назначават от органа, при който е учреден арбитражът, а за арбитражите при кооперативните съюзи — от съвета за кооперациите при Министерския съвет по предложението на Централния кооперативен съюз.

Арбитражът е подчинен на органа, при който е учреден. Той е длъжен да изпълнява неговите нареждания във връзка с арбитражната работа. На държавния арбитраж са подсъдни по начало всички имуществени предоговорни спорове, както и договорните и извъндоговорните имуществени гражданско-правни спорове между стопанските организации и учреждения, изброени в чл. 1 от закона за държавния арбитраж, с изключение на спорове на стойност по-малко от 50.000 лв., спорове, при които са страна трудови кооперативни земеделски стопанства, и други спорове, подробно упоменати в чл. 9 от законопроекта за държавния арбитраж.

Ведомствените арбитражи разрешават споровете между държавни учреждения, предприятия и обединения от едно и също министерство.

Междуминистерственият арбитраж разрешава спорове между горните предприятия и организации от различни ведомства.

Споровете между кооперации от един и същ районен кооперативен съюз се разрешават от арбитража при този съюз, между кооперации от различни районни съюзи и между районни съюзи — от арбитража при Централния кооперативен съюз, а когато по спора е страна последният — от арбитража при Министерския съвет.

Компетентността на арбитража при окръжните народни управи се определя според това в района на коя управа се намира седалището на организацията или учреждението-ответник. Предоговорните спорове се разрешават от арбитража при тази управа, в чийто район имат седалището си организацията или учреждението, които доставят стоката или извършват работата или услугата.

Главният арбитър при Министерския съвет може да препрати споровете за разрешаване от арбитража при управите на окръжните народни съвети, както и да изземе за разрешаване от арбитража при Министерския съвет споровете, висящи пред арбитража при управите на окръжните народни съвети.

Когато в спора участва министерство, спорът е винаги подсъден на арбитража при Министерския съвет.

Пререкания между отделните арбитражи се разрешават от главния арбитър при Министерския съвет.

Споровете се разглеждат в състав: арбитър и по един представител на спорещите страни.

Държавният арбитраж разрешава споровете въз основа на законите, указите, постановленията на Министерския съвет, утвърдените стопански планове, договорите между страните и в духа на принципите на стопанската политика на Народната република България.

Решенията на държавния арбитраж подлежат на незабавно изпълнение от страните, освен когато в решението е указан срок за доброволно изпълнение.

При неизпълнение на решенията на държавния арбитраж, същият, по молба на заинтересованата страна, издава изпълнителен лист, който се привежда в изпълнение по реда за изпълнение на съдебното решение.

Главният арбитър при съответния арбитраж има право по реда на надзора да спира изпълнението на решението, за да го отменя или връща спора за ново разглеждане.

Органът, при който е учреден арбитражът, има право по реда на надзора да спира решенията на този арбитраж, да ги изменя или отмени и връща спора за ново разглеждане.

Министерският съвет има това право относно решенията на всички арбитражи.

Висящите пред съдилищата дела, с изключение на тия пред Върховния съд, които съгласно този закон са подсъдни на държавния арбитраж, се прекратяват служебно при тия инстанции.

Делата ще бъдат продължени от компетентния арбитър съгласно правилата на този закон и инструкциите на главния арбитър при Министерския съвет.

Министерският съвет, по предложение на главния арбитър, установява основните правила по всички въпроси относно организацията, контрола, компетентността, процедурата, разрешаването на спорните въпроси и изпълнението на решенията на държавния арбитраж.

За основа на този законопроект е послужило съветското законодателство за държавния арбитраж.

Този законопроект е навременен и необходим за бързо и делово разрешаване на имуществените спорове между изброените социалистически организации, както и да се утвърди още повече плановата и договорната дисциплина, финансовата и стопанската отчетност, запазване на общонародната собственост — така много необходими за бързото социалистическо строителство в нашата страна.

Нашият държавен арбитраж, учреден с предлагания законопроект, ще се ползува от изобилната практика на съветския държавен арбитраж, който е учреден през 1931 г.

От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз заявявам, че ще гласуваме предложението законопроект по принцип. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Други оратори по законопроекта няма записани.

Съгласно чл. 14 от правилника Събранието решава дали законопроектът може да бъде гласуван изцяло или член по член. Бюрото на Народното събрание предлага законопроектът да бъде гласуван изцяло. Има ли друго предложение? — Няма.

Полагам на гласуване предложението на Бюрото, законопроектът да бъде гласуван изцяло. Който е съгласен с това предложение, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, приема се.

Полагам на гласуване законопроекта за държавния арбитраж. Който от другарите народни представители е съгласен да бъде приет този законопроект, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, приема се.

С това дневният ред на днешното заседание е изчерпан. Бюрото предлага, идното заседание на Народното събрание да се състои в събота, на 27 май т.г., 10 ч. сутринта, при дневен ред:

1. Законопроект за данъка върху общия доход.

Има ли други предложения? — Няма.

Който е съгласен с предложението дневен ред, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, приема се.

Моля другарите народни представители утре в 10 ч. да бъдат в Народното събрание, за да получат законопроекта отпечатан.

Преди да вдигна заседанието, моля да бъде изслушана със ставане на крака клетвата на депутата Огнян Дочков Патоз, когото Народното събрание провъзгласи, обаче той не положи клетва, тъй като беше закъснял.

(Народният представител Огнян Дочков Патоз полага предвидената в чл. 21 от Конституцията клетва)

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 17 ч. 13 м.)

Председател **ФЕРДИНАНД КОЗОВСКИ**

Секретари: **КРУМ ТЕРЗИЕВ**
ГЕОРГИ АРАЧИЙСКИ

Началник на Стенографското отделение: **ТОДОР АНГЕЛИЕВ**